

רש"י

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

ר"ן

לה.

עין משפט
נר מצוה

מסורת הש"ס

ה"ג קונס פרה שאני הנאה לך. והכי משמע קונס יהו עליך שאר פרות שיש לי שאני מהנה לך כלומר שאין לי פרה אחרת וזו שיש לי איני משאילך שזו לא רצה להשאילו והאחרות אסורות עליו בנדר או שאמר לו נכסי אסורין עליך אם יש לי פרה אחרת אלא זו ונמנא שיש לי פרה אחרת אסור לישאל א) ליהנות: קונס קורדוס שיש לי שאינו קנוי. כלומר שלא קניתי קורדוס אחר וזה איני משאילך שאני נרין לו או שאמר לו קונס נכסי יהו אסורים עלי אם יש לי קורדוס אחר אלא זה ונמנא שיש לי קורדוס נמי בחייו דמדיר אסורין נכסיו כל ימי חייו. אי המודר: מת. המשאיל: או שנתנה לו במתנה. למודר. אמר לן המורה האי דקמני מת לא קאי אסיפא כלל דהיכי מלי קמני אסיפא דהא קמני נכסי עלי מת או שנתנה לו במתנה הרי זה מותר מי מותר הרי אנפשיה קאמר אלא אישא קמני אהשאינני פרתיך שאם מת המדיר מותר בפרה או בנכסיו של מדיר דהא אמר נכסי ו) ומאחר שמת לאו נכסיה ידידיה אינו והכא נמי אם ימנו לו במתנה. ואמר לן המורה דהכא: שאני הנאה שאינו קנוי לשון בני אדם [הן] (שרי) דהכי היו נודרים צירושלים ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם. קמני שנימנו לו במתנה הרי זה מותר וקשיא לרבא דאמר א"ע דיהיב ליה במתנה אסור: אמר לך רבא הכא נכאי עסקין בגון שנימנו לו על ידי אחר. שבעה ספרה נתנו לאחר ואותו אחר נתנו לשואל ולהכי מותר שכבר הוילאה משאיל מרשותו כשנתנה לאחר אכל היכא דאמר ליה ככרי עליך ולא נתנה לו על ידי אחר הוילא ולא יאכל מרשותו קודם לכן אסור. ולא דמי ליהיכא דליגנבה מיניה משום דהיכא דליגנבה מיניה הוילא ושלל מדעתו דבעל הככר יאכל מרשותו כעודה צידו דמי ואסור אכל היכא שנתנה לו במתנה על ידי אחר יאכל מרשותו מדעתו: ולא קמני שנתנה לו. דמשמע שהוא עצמו נתנו לו: יש מעילה בקונמות. היכא דאמר קונס ככר זה ואכלו מי הוי כהקדש מעליא דיש צו מעילה ומעל או לא: [פניסותה מקום] שנוטלין עליה שבר. ומודר היינו דאמר קונס ומדמי ליה להקדש: קונס ככר זה הקדש. שאמר בלשון הקדש ובלשון קונס והוא היין נמי לא אמרה אלא בלשון קונס: בין הוא בין חבירו מעל. שהרי הקדישה סתם אכולי עולם: לפיכך. הוילא ויש בה מעילה יש בה פדיון ויולא לחולין דהוי כשאר הקדש: אמר זו עלי קדש. כיון דאמר עלי עליה ידידיה שויה הקדש והוא מעל אם אכל חייב לשלומי: חבירו לא מעל. דלא אסרה אלא על עצמו וגבי חבירו הוי כחולין: לפיכך אין לה פדיון. שהוא עצמו אין יכול לפדותה לעולם שהרי אמר עלי ולא על אחר ואחר אין יכול למעול בה: בין כך ובין כך. בין אמר סתם בין אמר עלי לא מעל בין הוא ובין חבירו אף על פי שאמר הקדש כיון דאמר נמי קונס שאין מעילה בקונמות: מי מעל. אליבא דמאן דאמר יש מעילה בקונמות קצבי: לא לא אסירה עליה. דנומן: הסיירא ניוא לי דסיסבי לי איסורא לא בעיסי. כלומר דבתורת היתר קבלתיה ממך ולא בתורת איסור: וכסבור של חולין ס) מעל. אעפ"כ. הכי נמי אף זה המקבל א"ע"פ שסבור זה המקבל שהיתר הוא כי אכלה מעל: ממני

הגהות הב"ה

(א) גבי קונס קורדוס לי כליל ותיבת שיש נמחק: (ב) שם ככר זו על הקדש כליל ואת לי נמחק: (ג) רש"י ד"ה הי"ג וכו' וליהנות: (ד) ד"ה או שנתנה לו וכו' נכסי עליך ומאחר שמת וכו' והכי נמי ס) (ז) ד"ה וכסבור של חולין קאי אעפ"כ מעל הכא נמי:

מוסף רש"י

שנימנו לו על ידי אחר. דלא נגזל לא דהוילא ושלל מדעתו דבעל הככר יאכל מרשותו כעודה בנדרהו דמי (ראמ"ה) בשבח. לפיכך יש לה פדיון. שומפט פדיונה והוא יולא לחולין. דהקדש כמי (ויקרא כז) ופדה בערבך (שבתות) לפיכך אין לה פדיון. להסירה לו שלא נאמר פדיון באסורין (שם).

פירוש הרא"ש

קונס פרה שאני קנוי. כקונס יאה עליך אם יש לי פרה אלא זו ולו אני נרין ויש לי פרות אחרות ואסור נכסיו על המודר: או שנתנה לו בבתנה הייה מותר. וימנא דהיה שנתנה לו על ידי אחר. שנתנה לאחר והוא נתנה למודר: דיקא גבי דקמני שנימנו ולא קמני שנתנה לו. כעל פה היתה אסיפא שגורה בפניה: לביסורא בהקדש. דהפשיטא כמתי מדקמני דרוקא להקדש נרין ליה ששכר ואינו יכול להשליטו לאחד אלא כל מה שהיה אכלה לו ממנה הרי הוא הקדש ויש לו בה מעילה: כבר זה הקדש. פירוש הקדש גמור וימנא דפשיטא היא ולא אישטרין לך ככל דלא אלא אגב קופא קנט: הוא מעל. דקסבר יש מעילה בקונמות: אין לה פדיון. ואחר זה לא מעל. בין הוא בין חבירו לא מעל דלון מעילה בקונמות: מעל. למאן דאמר יש מעילה בקונמות: להעיל גורא. כמו הטמן הקדש בשוגג לחבירו דמעל: הא לא אסרה עוליות. ולא הייתי מקבלה אלא המוילא מעות של הקדש בשוגג מעל א"ע"פ שאילו היה יודע שהיה של הקדש לא היה רוצה לזכות בהם כיון שהוא עצמו לקחם כדי לזכות בהם אלא מה שנתן לו על ידי אחר מלי למימר איסורא לא בעינא למקני: מקבל מעל לכשיורצא. דכל דבר של הקדש א) אינו יולא עד שימעול בו והכי אמרין במעילה האומר לנלוותו קן דבר לנלוותו וסבר בעל הבית קודם שמתו לנלוותו חטוינו מעל לכשיורצא:

איסיסבי וכו' השאינני פרתיך הקנייה. פרה המונחת בפניהם: קונס פרה שאני קנוי עליך. קונס עליך פרתי זו אם אני קניתי אלא פרה זו או שאוסר עליי כל נכסיו אם יש לו פרה אלא זו: בחייו אסור. אם נמנא שיש לו פרה אחרת או קורדוס אחר: מת או שנתנה לו במתנה הרי זה מותר. משום דכי מת או שנתנה לו במתנה לא פרתי ולא קרדומו ולא נכסיו הן. וקס"ד שהמדיר נתן למודר ואפ"ה שרי * וקשיא לרבא דלסר: שנתנה לו על ידי אחר. שנתנו מדיר לאיניס דעלמא ואח"כ נתנו זה למודר:

דיקא נמי דקמני שנימנו לו. כלומר שכן היתה קבלה צידס לקרות נתנו בחירק אף על פי * שאין בכתיבה שום הפרש: ולענין הלכה קיימא לן א"ע"ג דיהיביה ניהליה במתנה אסור דהכי פשט ליה רבא ואסיקנא דיקא נמי דקמני כו'. וכתב רש"י א"ל * ולי הכי דיהיב במתנה אסור ה"ה אם לקחו מודר ממנו דחד טעמא הוא: יש מעילה בקונמות. האוסר דבר עליו בקונס ונהנה ממנו מי מחייב מעילה או לא מי אמרין דעשאו כקרבן וחייב עליו אשם מעילה כנהנה מן הקדשים: תפול להקדש להקדש למימרא כהקדש. דאי לא דמי קונמות להקדש הוה ליה למימר יולין הנאה לים המלח דקמני ככל דוכתא אלא משום דבקונמות יש בה מעילה כהקדש כיון דהקדש עסיק תנא תפול הנאה להקדש: קונס ככר זה קדש. שאסרה בקונס לכל כהקדש שהוא אסור לכל אדם: אכלה בין הוא בין חבירו מעל. דיש מעילה בקונמות: לפיכך יש לה פדיון. דכיון דמתסר אכולי עולם כהקדש תפיס פדיונו: ככר זה עלי הקדש אכלה הוא מעל. דנהי דלא מיתסרה אלא עליה כי מתסרי איחור מינה מעל: חבירו לא מעל לפיכך אין לה פדיון. דכיון דחבירו לא מעל לא אלים כהקדש למתסר פדיונה: ואח"כ בין כך ובין כך לא מעל לפי שאין מעילה בקונמות. בין בקונס לכל בין שאסר לכל בין בקונס פרטי: ולענין הלכה קי"ל כר"מ דיש מעילה בקונמות דא רב נחמן פשטי ליה לרבא ממתניין שיש מעילה וכו' שבעות שמים בתרא (שבתות כז): נמי מפכיין דר"מ לרבנן הלכך קי"ל דיש מעילה. וקי"ל נמי דקונס כללי יש לו פדיון. ומסתפקא לי מאן דמעל בקונמות אי מישמרי שהוא קונס לבתר דמעיל כהקדש שיואל לחולין ע"י מעילה: ככרי עליך ונתנה לו במתנה מי מעל. כלומר מי מעל בנתניה זו דכיון דיש מעילה כי היכי דאמר כהקדש אכלה אן קורה של הקדש מעל א"ע"פ שלא הוילאה הכא נמי מכיון שזכה בה שייכה מעילה שאלה מרשות אסור ונכנסה לרשות מקבל: למעול נוסף הא לא אסרה עליה. ומכאן משוזה להרמב"ם ז"ל שכתב (בפרק) המדיר את חבירו והאכילו לוקה משום לא יחל דברו כמו שכתבתי למעלה בפי' ואלו מותרים: למעול מקבל יוכל דאמר הסירה בעינא איסורא לא בעינא. שאילו היה יודע שהוא של איסור לא היה רוצה לזכות בה ונמנא זכיה בטעות ואינה זכיה. ואע"ג דבמזוילא מרשות הקדש אפשר דאפי' בטעות מעל שאני הכא שהוא לא הוילאה אלא חבירו והוילאה וזה לא עשה אלא שקבלה: אמר ליה מקבל מעל לכשיורצא. כלומר שהשאלה אין אחד מהם מועל מהקדש טעמי דאחרת אלא מיהו לכשיורצא מעל. נהי דגבי זכיה אמרין דזכיה בטעות היא לכשיורצא לא אמרין הכי מידי דהוה אכל מוילא מעות הקדש לחולין: ירושלמי) נדר מן הככר מהו לחמם צו את ידיו ולא איפשיטא:

ממני

נכסיו: הוא מעל וחבירו לא מעל לפיכך אין לו פדיון וחב"א בין כך ובין כך לא מעל. פירוש ותמנא לא קאי לרישא אלא קאי לסופא דבעי למימר בין הוא בין חבירו לא מעל וקשה דלישנא דבין כך ובין כך משמע דקאי לזוילא מלת דר"מ ועוד משמע דאפילו לר"מ דיש צו מעילה מכל מקום אין לו פדיון וקשה דבין כך ובין כך דהא נדר משמע הוי צו מעילה משום דצידו דכדור לפדותו אלא מעל משמע דיש צו פדיון בקונמות ופ"ק בשרא קאמר ככר זה הקדש מעל מאי קאמשעל לן שפיעטא דהקדש גמור יש צו פדיון ומעילה לכ"י לפרש דיקא לא מיירי בהקדש ממש אלא בקונס בלשון הקדש שאמר הככר לכל כמו הקדש ולכן יש צו מעילה כיון שאסר לכל כהקדש גמור ככר זה עלי הקדש

ובין שאמר הקדש בלשון קונמות אין מעילין:

א ב מיי פ"ה מהל' נדרים הלכה ד קמנ לאוין רמנ טו"ע ע"ד סימן רעו סק"ף ח: א ב מיי פ"ד מהלכות מעילה הלכה ט: יא ד מיי שם הלכה י: יב ה מיי שם פ"ו הלכה יא:

גליון הש"ס

בהר"ן ד"ה פה וכו' וק' לרבא דאמר. ק"ל וק' רבא פשט דק מנח הכמה דלולו ככרי עליך לאסוקי מאי ודפריה רי"ן לעל וכו' ש"ך בככר דקמנ הנאה ככר רק לאפיהל וכו"מ: ה"ל"ש אכל הכא בפרה וקורדוס ל"ש הכמה זו דבא לאסוקי בעוד שהפירה שלו אסור להשאילו ליהטמ ממנה אם כן י"ל דרבא מודה בזה דמותר בנותן במתנה וי"ע: בהר"ן ד"ה דיקא גבי וכו' שאין בכתביהם שום וכו'. ויולא זה במצות 3 ע"כ:

תוספות

קונס פרה שיש לי שאני הנאה לך בכפי עליך אם יש לי פרה אלא זו. שני נדרים הוו ולי קאמר שומרו לו קונס פרה שיש לי שאוכל ליהנות לך ממנה כלו' שאין לי פרה אחרת ואם יש לי תהא קונס עליך או שאמר בלשון הזה נכסי עליך קונס אם יש לי פרה אלא זו שאני עושה בה מלאכות ומנאל שיש לי פרה אחרת ונעלה נאסרה הפירה והכנסים עליו וגבי קונס נמי ה"פ דפירשתי: מת או שנתנה לו בבתנה מותרת. מת דמו לא מיקרי פרה וקורדוס שלו וכן שנתנה לו במתנה מותרת וקס"ד שנתנה המדיר למודר ושני שנתנה לו על ידי אחר לפירוש שני דלעיל דפירשתי קמני מנתנה לו במתנה דאסרה ואקדוס קאי וא"ע"ג דלא אמר לעל אכל לפי ראשון דלעיל דדיק מועל קשה מעל פירא מנתנה לו פרה וקורדוס לא לא אמר מעל וי"ל דלפי פירוש ראשון גרס שנתן לשון קשה דמשמע דקאי דוקא אפיה ואקדוס לכ"י שפירוש שני וזאת אכתי היא גופא תקשה לך אמאי דתנא שנימנו משום נכסיה הלא מיירי משנה ג' ס' מנכסיו וי"ל מ"מ לא נתן לאשמועינן לאשמועינא דפרה וקורדוס שהיה רוצה לישאל ממנו היה עיקר המדר וגם בכלל נכסיו הם דמימסר נמי בנדר

לא אסרה עוליות. ולא הייתי מקבלה אלא המוילא מעות של הקדש בשוגג מעל א"ע"פ שאילו היה יודע שהיה של הקדש לא היה רוצה לזכות בהם כיון שהוא עצמו לקחם כדי לזכות בהם אלא מה שנתן לו על ידי אחר מלי למימר איסורא לא בעינא למקני: מקבל מעל לכשיורצא. דכל דבר של הקדש א) אינו יולא עד שימעול בו והכי אמרין במעילה האומר לנלוותו קן דבר לנלוותו וסבר בעל הבית קודם שמתו לנלוותו חטוינו מעל לכשיורצא: